

УДК 343.74:343.98

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2020.11.38>

Трясун П.Р.

аспірант

Міжрегіональна академія управління персоналом

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ У ПРОЦЕСІ РОЗСЛІДУВАННЯ ХУЛІГАНСТВА, УЧИНЕНОГО В ПУБЛІЧНИХ МІСЦЯХ

Постановка проблеми. Події реальної дійсності, що пов'язані зі злочином, інколи настільки складні й різноманітні, що для їх дослідження в процесі доказування потрібно використовувати знання з багатьох галузей людської діяльності. Ці знання називаються в науці спеціальними. За сучасних умов, коли виникають нові види злочинів, поширюються недостатньо вивчені наукою способи їх учинення, потреба залучення фахівців до розслідування в різних формах украй актуальна. На сучасному етапі розвитку суспільства результати протидії злочинності безпосередньо залежать від застосування досягнень науки й техніки в практиці розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Провідну роль у цьому відіграють спеціальні знання. Постійне розширення кола завдань, розв'язання яких можливе з використанням спеціальних знань, що застосовують під час слідчих (розшукових) дій (далі – СРД) за участю спеціаліста або проведення експертизи, забезпечує їх об'єктивність, а отже, цінність як джерел доказів у кримінальному провадженні. За сучасною юридичною доктриною, спеціальні знання – це незагальновідомі знання, що не мають масового поширення та якими володіє обмежене коло фахівців (фахівець – загальне поняття для позначення особи, яка володіє спеціальними знаннями), тому застосування спеціальних знань у досудовому розслідуванні ґрунтується насамперед на залученні до процесу розслідування спеціаліста й експерта, тобто осіб, які володіють такими спеціальними знаннями та навичками [1, с. 210].

Формулювання завдання дослідження. Мета статті – надати рекомендації щодо використання спеціальних знань у процесі розслідування кримінальних правопорушень про хуліганства, зокрема під час проведення експертиз, отримання письмових висновків спеціалістів, участі спеціалістів у проведенні процесуальних дій, допиту експерта

Виклад основного матеріалу. У Кримінальному процесуальному кодексі (далі – КПК) України фактично не розкривається поняття «спеціальні знання», а лише згадується про них. Про спеціальні знання йдеться в ст. 69 КПК України «Експерт»: «Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань» [2]. Термін «спеціальні знання» використовується в ст. 71 КПК України «Спеціаліст», у якій зазначається таке: «Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок» [2]. Також існування інституту спеціальних знань у розслідуванні злочинів підтверджує

положення ст. 361 КПК України «Консультації та роз'яснення спеціаліста»: «... під час дослідження доказів суд має право скористатися усними консультаціями або письмовими роз'ясненнями спеціаліста, наданими на підставі його *спеціальних знань*» [2].

У статті 242 КПК України «Підстави проведення експертизи» зазначено, що експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження або якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні *спеціальні знання* [2]; ст. 71 КПК України – спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування й судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, забір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування та судом під час судового розгляду. Сторони кримінального провадження мають право під час судового розгляду заявляти клопотання про залучення спеціаліста або використання його пояснень і допомоги [2].

У науковій літературі викладено положення з організації й тактики використання спеціальних знань під час розслідування злочинів. Як відомо, спеціальні знання під час досудового розслідування застосовуються для пошуку, фіксації, вилучення слідів злочину та їх дослідження з метою отримання криміналістично значущої інформації [3, с. 24].

Спеціальні знання повинні відрізнятися від знань повсякденних, тобто загальнодоступних і загальновідомих. Повсякденні знання в сукупності утворюють повсякденну свідомість, що являє собою життєву практичну

свідомість людей (масову й індивідуальну), яка виходить за межі будь-якої вузькоспеціалізованої, професійної галузі та є головною повсякденною пізнавальною діяльністю й регулятором людської поведінки та спілкування [4, с. 20].

Незважаючи на теоретичні розвідки в розробленні проблеми, у науці трапляються різні точки зору щодо того, які саме знання є спеціальними: по-перше, ці знання не є загальнодоступними, загальновідомими; по-друге, їх мають фахівці вузького профілю, які пройшли спеціальну підготовку або набули практичний досвід роботи у відповідній галузі. Іноді надають надто широке визначення цього поняття за рахунок зарахування до спеціальних усіх фахових знань, наприклад: «економічні знання», «технічні знання», «медичні знання» тощо. Інколи спеціальні знання розуміють необґрунтовано вузько, зараховуючи до цієї категорії лише ті знання, що здобуті внаслідок спеціальної освіти.

На нашу думку, у науковій літературі немає однозначного вирішення питання щодо форм використання спеціальних знань у процесі розслідування хуліганства, учиненого в публічних місцях. Проте ми поділяємо думки деяких авторів, які до основних форм застосування спеціальних знань і технічних засобів у межах розслідування аналогічних злочинів зараховують: 1) безпосереднє використання суб'єктом кримінальної процесуальної діяльності під час виконання своїх процесуальних функцій щодо збирання, дослідження й оцінювання доказів; 2) участь спеціалістів під час провадження СРД; 3) призначення й провадження судових експертиз [5, с. 50–51]. Так, Б.В. Романюк зазначає, що форма реалізації спеціальних знань залежить насамперед від суб'єкта, виду діяльності та мети їх застосування [6, с. 8–9].

Водночас, за результатами проведеного анкетування під час досудового слідства кримінальних проваджень щодо кримінальних правопорушень про хуліганства, спеціальні знання використовували під час проведення

експертиз (43%), отримання письмових висновків спеціалістів (14%), участі спеціалістів у проведенні СРД (12%), допиту експерта (4%).

Формами використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень є:

1) процесуальна форма, що полягає в участі суб'єктів спеціальних знань у СРД;

2) непроцесуальна форма, що полягає в отриманні слідчим консультацій, роз'яснень, проведенні попереднього дослідження.

До основних процесуальних форм застосування спеціальних знань і технічних засобів В.К. Лисиченко й В.В. Циркаль зараховують: 1) безпосереднє використання їх слідчим, прокурором (у тому числі криміналістом) і складом суду під час виконання своїх процесуальних функцій збирання, дослідження й оцінювання доказів; 2) участь спеціалістів під час провадження слідчих дій; 3) призначення й провадження судових експертиз [5, с. 50–51]. До непроцесуальних – консультативну та довідкову діяльність суб'єктів спеціальних знань (усну чи у вигляді довідок); участь суб'єктів спеціальних знань в ОРЗ; попередні дослідження матеріальних об'єктів спеціалістами й експертами (в усній чи письмовій формі); результати перевірок за криміналістичними обліками (у вигляді довідок) [5, с. 50–51].

У ході проведення дослідження встановлено, що найпоширенішою формою застосування спеціальних знань у кримінальних провадженнях, розпочатих у зв'язку з хуліганськими діями, є залучення експерта та проведення експертизи.

Разом із тим варто пам'ятати, що призначення експертизи залежить від волевиявлення слідчого, однак вона, як правило, має призначатися тоді, коли без застосування спеціальних знань не вдається з'ясувати обставини, що мають значення для кримінального провадження. Відмова від провадження експертизи в таких випадках призводить до того, що ці обставини залишаються не з'ясованими [7, с. 210].

Говорячи про визначення судової експертизи, одразу варто зазначити, що воно надане в ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» як «дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду» [8].

Експертом може будь-яка особа, яка має спеціальні пізнання в науці, техніці, мистецтві та ремеслі. Питання експертові мають бути конкретними, ясними, чіткими, без двоякого трактування. Питання, що виносяться на експертизу, мають належати до компетенції експерта. Серед основних цілей використання спеціальних знань експертом під час експертизи К.О. Чаплинський виділяє сприяння повному й швидкому розкриттю та розслідуванню злочинів, установлення істини в кримінальній справі, дослідження певних об'єктів і явищ, отримання необхідних відомостей для встановлення обставин, що мають значення для правильного й обґрунтованого рішення по справі; сприяння виявленню, фіксації й вилученню доказів та з'ясуванню спеціальних питань, що виникають під час проведення СРД [9, с. 236].

Серед них важливе місце посідають криміналістичні експертизи. О.І. Вінберг зазначав, що це один із видів судової експертизи, яка базується на даних криміналістики й полягає в дослідженні експертом речовин, доказів та інших матеріалів кримінальної або цивільної справи з метою ідентифікації людини, тварин, транспортних засобів, інструментів і знарядь за їх слідами-відображеннями або за розділеними частинами цілого, а також у вирішенні спеціальних питань не ідентифікаційного характеру (за обставинами цієї справи) [10, с. 15]. В.М. Глібко визначає криміналістичну експертизу як лабораторне дослідження об'єктів з метою встановлення їх фактичного стану; можливості проведення певних дій; обставин, за яких проведені дії; невидимих слідів зашифрованого змісту; групової належності об'єктів або їх тотожності [11, с. 430; 12, с. 224].

Аналіз матеріалів кримінальних проваджень дав змогу встановити, що під час розслідування хуліганства, учиненого в публічних місцях, у разі заподіяння тілесних ушкоджень обов'язково призначалася судово-медична експертиза (далі – СМЕ) – 80% випадків. Також найбільш характерним для цієї категорії кримінальних проваджень є проведення:

- судово-портретної експертизи (71%);
- дослідження холодної зброї (53%);
- психіатричної експертизи підозрюваних (44%);
- біологічної – речових доказів (33%);
- дактилоскопічної та балістичної експертиз (29%).

У разі необхідності призначаються й інші види експертних досліджень для з'ясування вагомих обставин події, зокрема психологічні, наркологічні, трасологічні тощо.

СМЕ проводилася по кожному четвертому з п'яти кримінальних проваджень і є найпоширенішою, оскільки практично в такій же кількості випадків (близько 80%) у ході хуліганських дій завдається шкода здоров'ю потерпілого. Для визначення його ступеня тяжкості проведення СМЕ є обов'язковим (ч. 2 ст. 242 КПК України), найчастіше вона призначається негайно після внесення відомостей до ЄРДР. Однак, як показують результати вивчення практики, іноді її проводять і через 2–3 тижні після внесення відомостей до ЄРДР, що є тактично неправильним.

У кримінальних провадженнях про хуліганство експертизи цього виду призначаються й для дослідження тілесних ушкоджень, заподіяних потерпілому, з метою встановлення: а) ознак можливого знаряддя злочину й умов, у яких могли бути заподіяні виявлені ушкодження; б) чи могли вони бути заподіяні за обставин, зазначених допитаними особами; в) давності тілесних ушкоджень, що є не менш важливим, ніж установлення їх ступеня тяжкості.

Отже, СМЕ в провадженнях про хуліганство дає змогу вирішувати найважливіші,

передусім діагностичні, завдання і є одним із основних засобів (доказів) точного встановлення характеру й розміру шкоди, заподіяної злочинцем (п. 3 ч. 1 ст. 91 КПК України).

Судова портретна експертиза в кримінальних провадженнях про хуліганство назначалася в 71% випадків, проводилися огляди й упізнання відеозаписів з камер зовнішнього спостереження. Однак слідчі вдавалися до допомоги експертів для встановлення тотожності хуліганів за камерами зовнішнього спостереження відображень їх зовнішнього вигляду. Багато в чому це зумовлено низькою якістю зображень, що не дає змоги провести аналіз будови елементів зовнішності.

Однак кількість публічних місць, обладнаних камерами спостереження, постійно зростає, що дає змогу спрогнозувати частіше проведення криміналістичних портретних експертиз, зокрема, у кримінальних провадженнях про хуліганство. Крім того, крім ідентифікаційних, ця експертиза вирішує й діагностичні завдання (визначення статеві, антропологічної належності зображеної особи, її вікової групи; зросту, статури; елементів одягу, речей), які можуть доповнити соціально-психологічний портрет підозрюваного в хуліганстві.

У ході розслідування хуліганства, коли висунута та перевіряється версія, що знаряддям злочину була вогнепальна, холодна або інша (наприклад, хімічна) зброя чи вибухові пристрої; виявлені зброя, кулі, гільзи, сліди пострілу, вибуху або застосування холодної (найчастіше ріжучої) зброї, призначення експертизи дослідження холодної зброї та балістичної експертизи є обов'язковим.

Крім визначення виду зброї, його моделі та придатності для вчинення пострілу, у провадженнях про хуліганство судово-балістична експертиза також досить часто призначається з метою: 1) ідентифікації зброї по стріляних кулях і гільзах (вони виявлялися на місці події не набагато більше ніж у 3% випадків; 2) визначення можливості пострілу без натискання на спусковий гачок; 3) визначення дис-

танції пострілу; 4) установлення факту й давності пострілу.

Криміналістична експертиза холодної зброї в таких кримінальних провадженнях найчастіше проводиться з метою встановлення: 1) належності предмета до холодної зброї; 2) типу, виду зброї; 3) способу його виготовлення.

Результати вивчення практики розслідування хуліганства показують, що не завжди дотримуються криміналістичних вимог про необхідність проведення експертизи застосованої хуліганом зброї або предмета, що використаний як зброя.

Дослідження холодної зброї під час розслідування хуліганства також має вагоме значення, адже, як зазначає О.Л. Кобилянський, кваліфікація кримінально-протиправних дій здебільшого залежить від того, наскільки правильно буде встановлено групову належність предмета – речового доказу (знаряддя вчинення кримінального правопорушення) до холодної зброї, його вид (різновид), у том числі й за способом виготовлення, а також з'ясовано його технічний стан [13, с. 66].

У ході розслідування хуліганства варто враховувати, що така зброя або предмети, використані як зброя, можуть нести на собі важливі сліди злочину, серед яких найчастіше зустрічаються: а) сліди рук; б) сліди крові потерпілого; в) волокна одягу підозрюваного й потерпілого та деякі інші мікрооб'єкти. Такі сліди становлять криміналістичний інтерес, а тому необхідно: 1) до направлення на судово-балістичну, вибухово-технічну або експертизу холодної зброї провести дактилоскопічні та судово-біологічні дослідження слідів, що містяться на цих об'єктах, або відразу призначити комплексні експертизи за наявними об'єктами. Отже, такі експертні дослідження в кримінальних провадженнях про хуліганство необхідні для ідентифікації використаного хуліганом знаряддя злочину за слідами його застосування, а також належності такого знаряддя до холодної, вогнепальної або іншого типу (виду) зброї.

Для дослідження психічного стану підозрюваного в досліджуваній категорії кримінальних проваджень необхідно призначати судово-психіатричну експертизу. Призначення такої експертизи має бути обумовленим рядом факторів, а саме:

– важливістю обставин, які відомі або можуть бути відомі особі та які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні, без чого встановлення істини в справі є ускладненим;

– мати під собою достатні фактичні підстави для критичного ставлення до пояснень особи через наявність обставин, котрі свідчать про особливості поведінки особи, що можуть указувати на наявність у неї психічних розладів (неадекватна поведінка в побуті, немотивована збудженість, непослідовність і суперечливість пояснень під час кримінального провадження, нерозуміння загальноприйнятих і суспільно визначених категорій, надмірно низький рівень загальноосвітніх знань тощо);

– наявність інформації про перенесення особою захворювань і травм, що супроводжувалися зміною поведінки; інформації про перебування особи на обліку в психіатра або про звільнення її від військової служби тощо [14, с. 17].

Судово-біологічну експертизу речових доказів, як зазначає М.М. Єфімов, доцільно призначати для встановлення виду досліджуваної речовини, групових і типових ознак крові, волосся, слини, сперми, сечі та інших об'єктів. За її допомогою можна вирішити багато спірних питань під час досудового розслідування [15, с. 170–171].

Її об'єктами в кримінальних провадженнях про хуліганство найчастіше стають виявленні на місці події: а) сліди-речовини (28% випадків); б) недопалки цигарок (2%); в) речі потерпілого (2%); г) маски, що приховують обличчя хуліганів (1%); д) отримані для порівняльного дослідження зразки крові потерпілого (5%) або підозрюваного (1%). Отже, найбільш типовими біологічними слі-

дами є кров, волосся та слина. Разом із цим варто підкреслити, що під час розпивання спиртних напоїв дуже часто на місці події залишаються такі сліди, як кишковий уміст (блювотні маси) і потожирові виділення рук і ніг, що, на жаль, не виявляються й (або) не вилучаються. У результаті цього, на нашу думку, втрачається значна частина доказів.

Перед експертом під час дослідження доказів зі слідами, що схожі на кров, на думку М.В. Кисіна й О.К. Туманова, можуть бути поставлені такі запитання: чи міститься в сліді кров; належить кров людині чи тварині; чи може кров належати певній особі; належить кров чоловіку чи жінці; який механізм утворення слідів крові на речових доказах; яке регіональне походження крові (з якої вона частини тіла); як давно утворився слід; яка кількість рідкої крові, що створила сліди на речових доказах, тощо [16, с. 79].

У чотирьох випадках після проведення біологічних експертиз призначалися молекулярно-генетична ідентифікація для більш точно визначення належності крові. Молекулярно-генетична ідентифікація має низку переваг порівняно з іншими традиційними методами дослідження біологічних слідів людини. Сучасний рівень розвитку ДНК-аналізу засвідчує необхідність використання його результатів під час розслідування заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого за цими фактами [17, с. 45–46].

Вона дає змогу встановити належність об'єктів біологічного походження (крові, сперми, слини, волосся, м'язової та кісткової тканини) певній особі; слідів біологічного походження конкретній особі в змішаних слідах. Зокрема, збіг групи крові, статі, визначеної за слідами біологічного походження людини (крові, волосся, поту тощо) на місці події та зразками біологічного матеріалу людини, дає підстави для висновку тільки про можливу причетність конкретної підозрюваної особи до вчинення злочину, а під час проведення ДНК-аналізу можна здійснити

ідентифікацію з високим ступенем вірогідності, на відміну від інших методів дослідження (наприклад, імунологічних) [18, с. 176–177].

Для проведення судово-біологічної експертизи частіше за все зразки крові (слини) для порівняльного дослідження в потерпілого або підозрюваного відбирають по винесення постанови. Варто відзначити, що позитивний висновок у таких питаннях може дати тільки молекулярно-генетична експертиза. За допомогою ймовірнісних висновків судово-біологічної експертизи в провадженнях про хуліганство можуть бути встановлені особливості механізму злочину та перевірені версії щодо зв'язку (походження) матеріальних об'єктів на місці події з учасниками кримінального процесу.

Дактилоскопічна експертиза в досліджуваній категорії проваджень вирішує діагностичні чи ідентифікаційні завдання. Зазначена експертиза проводиться з метою ототожнення особи підозрюваного за слідами рук [19, с. 249].

Під час розслідування хуліганства судово-балістична експертиза призначається для вирішення низку питань. Одним із них є вирішення проблеми, чи не стріляна куля, витягнута з тіла потерпілого, або виявлена на місці події гільза зі зброї, наявної в розпорядженні органів досудового розслідування з місця події, тобто з'ясування того, чи саме воно було знаряддям злочину. Відповідь на це питання дає змогу встановити зв'язок зброї з подією злочину, що розслідується. За цих же умов зв'язок особи, яка володіла зброєю, з учиненим злочином залишається передбачуваним. Разом із тим висновок експерта, що успішно здійснив ідентифікацію зброї, є доказом не передбачуваного, а дійсного існування такого зв'язку, свідчить про необхідність пошуку фактів, що пов'язують вогнепальну зброю із суб'єктом злочину [20, с. 155].

Висновки. Вивчення емпіричних джерел дало змогу виявити чимало помилок, яких припускаються слідчі Національної поліції України під час підготовки до залучення екс-

перта та проведення експертизи. Зазначене спричиняє недостатність доказового матеріалу для якісного розслідування хуліганства, учиненого в публічних місцях. У зв'язку із цим доцільно запрошувати спеціаліста для

надання консультацій (ст. 71 КПК України), що має вагоме значення під час визначення питань, які варто поставити експерту, обрання виду експертизи, рішення щодо надання експерту певних зразків чи документів тощо.

Анотація

У статті надано рекомендації щодо використання спеціальних знань у процесі розслідування кримінальних правопорушень про хуліганства, зокрема під час проведення експертиз, отримання письмових висновків спеціалістів, участі спеціалістів у проведенні процесуальних дій, допиту експерта. Визначено, що КПК України регламентує використання спеціальних знань, що застосовують під час розслідування хуліганства, учиненого в публічних місцях, у таких формах: залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій; залучення спеціаліста до проведення негласних слідчих (розшукових) дій; залучення експерта й проведення експертизи; надання консультацій спеціалістом. Важливою формою застосування спеціальних знань у кримінальних провадженнях, розпочатих за фактом хуліганства, є залучення експерта й проведення експертизи. Наголошено на доцільності застосування молекулярно-генетичної експертизи, головним завданням якої є ідентифікація конкретної особи на основі генетичної інформації. Зроблено висновок, що під час розслідування хуліганства судово-балістична експертиза призначається для вирішення низки питань. Одним із них є вирішення проблеми, чи не стріляна куля, витягнута з тіла потерпілого, або виявлена на місці події гільза зі зброї, наявної в розпорядженні органів досудового розслідування з місця події, тобто з'ясування того, чи саме воно було знаряддям злочину. Відповідь на це питання дає змогу встановити зв'язок зброї з подією злочину, що розслідується. За цих же умов зв'язок особи, яка володіла зброєю, з учиненим злочином залишається передбачуваним. Разом із тим висновок експерта, що успішно здійснив ідентифікацію зброї, є доказом не передбачуваного, а дійсного існування такого зв'язку. Наголошено, що вивчення емпіричних джерел дало змогу виявити чимало помилок, яких припускаються слідчі Національної поліції України під час підготовки до залучення експерта й проведення експертизи. Зазначене спричиняє недостатність доказового матеріалу для якісного розслідування хуліганства, учиненого в публічних місцях.

Ключові слова: хуліганство, публічні місця, досудове розслідування, спеціальні знання, експерт-криміналіст, експертиза.

Triasun P.R. The use of the special knowledge in the process of investigating hooliganism committed in public places

Summary

The article provides recommendations for the use of special knowledge in the investigation of criminal offenses of hooliganism, in particular during examinations, obtaining written opinions of specialists, participation of specialists in procedural actions, interrogation of an expert. It is determined that the Criminal Procedure Code of Ukraine regulates the use of special knowledge used in the investigation of hooliganism committed in public places in the following forms: involvement of a specialist in the conduct of investigative (search) actions; involvement of a specialist in conducting covert investigative (search) actions; involvement of an expert and examination; providing consultations by a specialist. An important form of application of special knowledge in criminal proceedings initiated on the fact of hooliganism is the involvement of an expert and examination. Emphasis is placed on the expediency of using molecular genetic examination, the main task of which is to identify a specific person on the

basis of genetic information. It is concluded that in the investigation of hooliganism forensic ballistic examination is intended to address a number of issues. One of them is to solve the problem of whether a bullet was removed from the victim's body or that a cartridge case was found at the scene from a weapon available to the pre-trial investigation authorities from the scene, ie to find out whether it was an instrument of crime. The answer to this question makes it possible to establish a link between the weapon and the event of the crime under investigation. Under the same conditions, the connection of the person who possessed the weapon with the committed crime remains predictable. However, the conclusion of the expert who successfully identified the weapon is evidence not of the presumed but of the actual existence of such a connection. It was emphasized that the study of empirical sources made it possible to identify many mistakes made by investigators of the National Police of Ukraine in preparing for the involvement of an expert and conducting an examination. This causes insufficient evidence for a quality investigation of hooliganism committed in public places.

Key words: hooliganism, public places, pre-trial investigation, special knowledge, forensic expert, examination.

Список використаних джерел:

1. Гора І.В. Проблеми використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 209–214.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Ковалевська Є.В. Використання спеціальних медичних знань під час розслідування злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2018. 298 с.
4. Пукшанский Б.Я. Обыденное знание. Ленинград : Изд-во Ленингр. гос. ун-та, 1987. 211 с.
5. Лисиченко В.К., Циркаль В.В. Использование специальных знаний в следственной и судебной практике : учебное пособие. Киев : КГУ, 1987. 100 с.
6. Романюк Б.В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2002. 20 с.
7. Стахівський С.М. Теорія і практика кримінально-процесуального доказування : монографія. Київ, 2005. 272 с.
8. Про судову експертизу : Закон України від 25 лют. 1994 р. № 4038-ХІІ / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/4038-12>
9. Чаплинський К.О. Тактика використання спеціальних знань у системі тактичного забезпечення досудового розслідування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 57. С. 232–238.
10. Винберг А.И. Судебная экспертология (общетеоретические и методологические проблемы судебных экспертиз) : учебное пособие. Волгоград : Норма, 1978. 182 с.
11. Глібко В.М. Криміналістика : підручник / за ред. В.Ю. Шепітька. Київ : Ін Юре, 2001. 684 с.
12. Очеретяний М.А. Організаційно-тактичні аспекти проведення початкових слідчих (розшукових) дій під час розслідування хуліганства, вчиненого групою осіб. *Право і суспільство*. 2015. № 6.2. С. 222–226.
13. Кобилянський О.Л. Проблемні питання експертизи холодної зброї. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 2 (22). С. 65–73.
14. Костицький М.В. Використання спеціальних психологічних знань у радянському кримінальному процесі. Київ : НМК ВО, 1990. 58 с.
15. Єфімов М.М. Криміналістична характеристика та особливості розслідування хуліганства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Дніпропетровськ, 2012. 229 с.

16. Кисин М.В., Туманов А.К. Следы крови : пособие. Москва : Изд. ВНИИ МВД СССР, 1972. 88 с.
17. Петричук С.В. Особливості призначення та проведення молекулярно-генетичної експертизи. *Сучасні криміналістичні експертизи в розслідуванні злочинів* : матеріали круглого столу (Київ, 25 лют. 2015 р.). Київ : НАВС, 2015. С. 45–48.
18. Мазурок О.Я. Криміналістичне забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2018. 255 с.
19. Криминалистика : учебное пособие / под ред. Н.И. Порубова. Минск : Вышш. шк., 1997. 344 с.
20. Семаков Г.С. Криміналістика : курс лекцій. Київ : МАУП, 2001. 206 с.